

eris. Julvet intas i tillräcklig
mängd och räcka ut god stju-
ke framåt under julen. Det före-
kom inte att man inhämtade
vet under de första helgdagar-
na. Gulhelgen ringdes in med
kyrkkläckarna och detta lys-
nade man gärna till. Oftast
var man då sysselsatt med
att vattna kreaturen och
säkunda smet jästlig med
att följa kläckarnas maning.
Julevangeliet lästes hem-
ma. På tredje andakten och
läste den första Reken i Jes. 9.
2-7 och sedan fingo vi även lä-
sa var sin ^{jule} Reke. På julfärdens
vis fingo vi de gamla. Rika

julpsalmena, men aldrig nr 55
och 60 på julkvällen och möjli-
gen den sista versen nr 55.
9) mitt hem öfving: "Börj jule-
höj!" på en gammal, väcker
melodi, som jag än idag älskar
att öfvinga den. Likaså Luthers
juleps 63. Ps 53: "Sveken väg för
Herren!" var också obligatorisk
och de övriga julpsalmena sjun-
gs också efter som det län-
grade sig och så var det en
eller flera sådana julsånger.
Vågar julbo: Rydman fickom
inte här.

- 10) Sedan med julkleppensidning
tillämpades inte här. Öfving
våra julgävor i form av ena

Julgävor

kläder och skodon, Användbarhet
och bilskodas jämte andra ar-
tiklar, men de överlämnades
inte i samband med julklapp-
utdelning. Det fickom emellertid
att en främmande person från
något annat ställe i Storga-
rnfarm sig på julkvällen med
ett paket innehållande julklapp
till en av husets invånare.
Personen ifråga öppnade ytte-
dören och kastade in paketet
i förestugan samt försvann med
detsamma utan att några i
huset fick se en skymt av
den klappande besökanden.
Fått va jag som barn aldrig
med en att på så sätt

hasta gulblappa. Gulblappa
rim förkom i skamband
med de rentligt inbasta
de praktens. Dessa rim
kunde ibland vara så
så förkasta och roande.

Enn vid i pågåvarande L. U. F. 37
tid och fram till det gam
la riket slut var det en
del personer, som varje jul-
kväll gingo en krys i
gång för på så, att de
besjoro sig fram till varje
gård och hem i byn och
ställd sig utanför de fönster
för att se och höra vad
som tilldrog sig därinne samt
vitken förändring bland de

ansjog

invarare, som under det kom-
mande året där skulle ske.
Det var en till ett par per-
soner i sällskap, som gjorde
denna rundvandring på julk-
kvällen och de gläddes, att
de iakttago så mycket i
freden den gången. Dock hade
dock den uppfattningen om
dem, att det blott var en
nyfikenhet om hur man i
det alida hemmet firade julen,
som de gingo sin ängång.
Lördagen följande var julen äldre
man, den stora julkvällen kom
på på på i sällskap med
en pojke var till. Det lyckades
int alltid för dem att gå sig

oberäkneliga och det kunde
också komma att de fingo
sig en ordentlig läxa för
ett eller annat ställe med
rådet att genast bege sig
för att gå till en annan
del av fira julkvällen.

Personen ifråga var strä-
dare till nyhet. Han reste
till Amerika år 1901, där han
för åtskilliga år tillbaka
avled.

11) På julkvällen fingo vi
barn inte några andra vida-
re lekar för julgranens tid,
efter vad jag minns, men
sedan vi fick vår första julgran
till julen 1886, skulle ljusen i

Julgran

densamma vasa Tända på stund
på den kvällen och då fingo vi
även Tända ringdansen kring
densamma granen och sjunga
julsånger. Nu är det ju igen "helt
då en jendansång som gick i
samma melodi. Dess är ju ett
"barn" och den sången sjungas
vi gärna. Dansen kring granen
var obligatorisk jul-, nyårs
och Tredstedagsaftnarna, vid
julkalaset och bjudningen för de
 yngre. När främmande gäster
kommo på besök skulle granens
gren vasa Tända ävenså några
dagar. Men till någon annan
~~de~~ kväll när bjudningen om-
delbart därefter skulle äga rum
samt när julhelg gingo i kyrkan julkorset.

Boby med nötter var en mycket
mycket omtyckt jullek. Klassnötter
växte det här på gården och
tillvaratogs på köstern. I fall
av misnödet köpte vi dem
vaca i affären eller på torget.

Uti lek med nötter skulle
det vara minst två, men
i flera fall kunde ju laget
bestå av några stycken deltagare.
Varje deltagare hade nötter i
sin högra hand eller i båda.
Här några exempel på denna lek.

I. A: Boby.

B: Så må

A: Hus många

- Säg nu B. vad du får han (hon)
nötterna, men ge oss den

likn.

fel, för litet. Tillägges fyrti-
naden eller gissas för många,
dislagges man stillnaden
mellan det gissade och inne-
hållet. I varje fall är det
den som gissat fel, som får
betala.

II. A: Udd eller jämt eller gäller
det på många (lika många)
B: Svarar udden, är det rätt för
B. rötterna, men om det är
fel, så har B förlorat lika
många rötter som där ligger
i A:s hand.

III. A: Udd eller jämt?

B: Svarar "jämt", men där ligger

blott en nôt : A:s hand, var
B. får lägga dit en nôt, så
blev det jämnt. Sedan B. såg
så får han eller hon möja
hans antingen en eller två nôt.

IV. A: län so laskade ut skogen.

B. min efter.

A. Vilket träd lade han sig under?

B. Det största där var.

A. Vilket var det?

B. hade nu att möja vil-

ket finger på A:s hand som
nötten låg. Var det fel,

fick B. lägga dit en nôt
vid den finger den öppnat,
men var det rätt. blev nôt
hans (hennes)

ACC. NR. M. 7107:61.

61
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

IV. A: Bobby med nötkreatur.

B: Katten är flöten. (flyttad?)

A: Hur många mil?

B: Fem!

Var det då 5 nötkreatur i A:s hand,
så hade B vunnit fem.

V. A: Bobby med slungen.

B: Slungen låg i slungen.

A: Hur många år?

B: Fyra!

Men var det F. 4. 7 i handen,
så hade B förlorat 3, vilka den
då måste lägga till.

(Enligt en annan regel var det 4 som
förlorades)

VI. A: Nötkreatur i minna handsken.

- B: Alla pojkar (flickor) är farliga.
A: Hur många ha bedragit dig?
B: gissar 100 tal; veckorna låga som
föregående.

III: A: Väder i min hand.

B: Den till mig sånd

A: Vem ifrån?

B: Din bästa vän.

A: Vem är den?

B: Ja, om det är... så är det
gärnt (nöje).

Det fanns också en del
del andra jullekar, som använde
des av myndigheten här i trakten,
men de flesta av dem bebygg-
nade vi loss inte av ~~den~~ i väst
hem.

Det var på den tiden van-
ligt att gå till sängs tidigt
om jultid. När klokkan blivit
8 och mältiden var avslutad
ville de gamle att alla skulle
följa denna regel för att kunna
vara uppe i god tid och gå sig
i ordning för julottebesöket. Sam-
man brukade ju under hela nat-
ten och de gamle vakade nog
samt för att kunna vara till
handa i fall att någon ekplasi-
tion skulle uppstå. Kl. 5 började
ottesången i kyrkan och de som
skulle bege sig dit, ^{borde} skulle vara
färdiga redan kl 5 fm. På att-
sta dygnet. Borna brukade vara
uppe så pass tidigt i attan att

Julotta

hon hade kaffet färdigt och
kunde bjuda på innan man
gick i attesången.

Om tiden Goose fick jag
under två åt i rad följa med
far till julattestgästgäst i
Förslag Hagagård. Denna
gård var då underofficers-
boställe och arrenderades av
E. P. Johanson. Stugårdsbegg-
naden var mycket rymlig,
varje plats kunde besetas
åt mycket folk. De gamla i
den kungliga gamla byggen Fyck.
Te att det var långt till kyr-
kan och därför blev det fullt
med även när. Den första jul-
attan predikade J. Nykvist

P. J. Svensson: Fallnareha m.fl.
och påföljande är komus br.
des J. påsklagsmannen E. O. Svens-
son: Toller m.fl. Det var
även 1889 och 90. Våren är julk-
gav följa med till Berga kyr-
ka. Klara var fulla med
folk och på den tiden fanns
här på kyrkan ungdom. Al-
la hade samma mål och
det var ett sort av de glada
rösterna. Styrkan lyfte på stäm-
mas av de många fisen,
genom var låg stälade ge-
nom fönstren och på närmare
vi kommo, desto varare födde
den sig i den mörka skumles-
natten. Alla gäddor och stigar

utmed vägen var riket upply-
sta med ljus i bazar och ljus-
stäm. I fridstugan var två
ljus placerade i varje fönster.
Man visste ej av offentlig
belysning på den tiden och
därför imponerade den tidens
ljusbelysning vid julen på ett
annat sätt än vad vi i fal-
set. Där i hemmet sörgde vi
för att det var upplyst i alla
rummen vid tiden för att mysk-
folket skulle börja och bege sig
bästad, varjämte julgranen då
också var tänd.

Om Berge Myrskan sade
det av andämesgilla främlingar,
att den aldrig var så vacker

som när den upplystes av de
många jultusen i kronor,
bågar och komedietter. Men
då på att en frälsare
se bemärkte sin hembyggs
tempel vid firandet av den
första julstämman där! Pyrokan
blev till frälsel fylld av
folk, och väl ett par tusen
personer från församlingens
alla delar jämte julgäster
och församlingar vdro bamlade.
När tiden för attesångens början
var inne gick den gamle
nykroaktören Jonas ^{med lyktan i handen} Harts
Hensson ^{med} för den stora
gängen och ropade: Bröder,
gör väl o. följ med upp

och ringa samman!" Såga
engångar reste sig i sin
bänk och ombesörjde ringnin-
gar. Detta ilag annas bänke-
na i Tuvis och ombesörja på
den tiden, men det var inte all-
tid som vederbörande passade
på eller annas fram i tid och
då fick kyrkovärdaren skaffa
sig den hjälp han kunde,
och tiden var inne för guds
Tjänstens början.

Med frästen sade under
sina båda julotteprediknin-
gar hos Gung glömt, men
han var mycket inspirerad
och högtidsstämning, det komme
jag ihåg. Samotående sångare

Som han var hade han in-
övat en sångkör på omkring
100 personer och denna kör
utgjorde flera vackra julsånger
under gudstjänsterna.

Med mig skall jag nämna
vilken Frälsning det var, när
man skulle gå ut ur kyrkan.
Det var ju länge man då fick
sitta i kyrkan och det hände
de nog att en och annan per-
son tog sig en supple i vän-
karna, medan andra bottades
med John Blund under hög-
måssopredikan. Därför började
man att längta efter mot hem-
met. Den gamla folktron att
den som kom först hem från

från kyrkan efter jultidens.
Med dästades hade man vis
serligen inte länge, men se-
den att då skymda sig den
var heller inte bortlagd.
Det var därför en stor brodskä
innan alla de många kyr-
kostöckandena kommit: väg
mot hemmet. Därvid var
det i och vid kyrkoställarna,
innan ändören: hast blivit
försända och alla de resande
hade intagit sina platser. Se-
dan var det till att stiga
sig fram genom den kompak-
ta julkmassan, var föregångare
hade varit ett gott stycke
på hemvägen, innan skjuisen

drogs förbi.

Det är en naturlig sak
att var och en tycker bäst
om sin barndoms julminnen.
Mycket har förändrats på
de sista 50 åren, men här
man tog bort de traditonel-
la husorden i Pyttan
förlorade Myrkobummet betyd-
ligt. Det är visserligen lätt
och bekvämt för Myrkobe-
tyningen att vrida på ström-
brytaren och låmed skälla
belysningen, men då elektrisk
belysning inte är nödvändig
i en landsbygdskyrka alls
för julstämman och tretonedagens
gudsfröjsten. Kunde man

Tryska oss vesterörande gärna
skulle velat underkasta sig
des beoväret oss bibehålla
den gamla, vackra seden med
levande ljus i tryskan med
des julguldsgjinsterna.

Efter hemkomsten från
tryskan, vid 9 tiden eller 10
och något senare ibland, var
julkosten färdig. Man hade
då varit borta i drygt 5 tim-
mar, varför maten smakade
bra.

Juldagen voro alla husets
invånare sälla. Man gick så
lunda inte bort för besök, &
heller kom några förnämmande
på visit. Trötthetskränslan

Juldagen

efter myskönsöket i stäm och
det myskna arbetet före höj-
tiden gjorde sig förmärksam.
Man såg till för att ta
skadan igen genom vila.
På kvällen gick ^{man} också tidigt
i bädd.

- 13). Tidigt om morgonen an-
vandagen bjöds kaffe på säng.
Och på följande söndag den
morgonen. Den signade dag på
428. Även den dagen gick
man i mysken. Vad som
då sås till anmärktes var
det stora inslaget av hem-
maravande militärer i uniform.
Dessa besökte ju även jultölle-
sängen, men dess uppträdande

verhade mera dominerande än
i Myrkham under den dagen
än vid julottan.

En av de första sammankom-
sterna gavs i Myrkham
sitt då 4 Viktorier mist för
Myrkhamstortarna och flera
många begravningprocessioner
brade grupper sig där-
kring, när sammankom-
sten ägde rum. Detta ^{var} gjorde en
vermodigt inslag i julfirandet,
särskilt för nederbördade anför-
vante till de solidna. En an-
nandag jul på 1860-talet var det 11
år som på samma gång jord-
fästa och man fick då det in-
trycket, att hela församlingen

var i begravning, sade de
gamle.

Staffansriden på on-
sundagsmorgonen var bortlagd
långt före min tid. Stellan-
julkalasan började den dagen
och påjings sedan under må-
londagarna. Nyårs- och Tre-
kedagshelgerna firades ungefär
som vid jul, som än det då
inte var fullt så högtidligt
som under gamla julen - äro
största fest i hemmet. Dä-
i gytan förkom såväl nyårs-
som Trekedagsafton. Den
tidens julkalas varo enkla
men trevliga. Alla voro glada,
värdar såväl som gäster, och

Stellan

allt gick i glädjens tecken. Nå-
gon spirit fanns det inte re-
dan då, utan några störande
moment inte förkomma. Da-
gen efter trettondagen kallades
för "försämringsdagen" och därmed
var den mögliga delen av
julen avslutad. Julagillena
fortsatte dock. Den 11 januari var
obligatorisk ^(dag höj) i väst hem, när
det då var mörk fredsdag. Of-
fast var det så att de flesta
julkalasen gick av stapeln
vid krusmäske. Julgransplund-
ring hade vi då eller någon
kväll senare. Tondagen efter
trettondagen kallades för "vår-
maraskadag". Under den

Julgrisen

gångna julen hade man
grossat vid det myckna
köttärandet och till den da-
gen var det stort beren-
skor. Men enligt vad jag
minnes talades det även
på den dagen.

Så för 50 år tillbaka
hålls Frälsningsalliansens
bönveckor här under året första
veckan med bönmöte varje kväll.
Dessa möten höllas i hem-
men. Någon predikant hade
man inte, men det fanns
många män i byn, som främst
gjorde såsom talare. Då var
det söndagsskolans julfest m.
det någon av mellandagarna.

Myrösöta hälle hos Edvard
Fälberg, som i den lilla stän-
gan samledes mycket folk,
och det var i ossan. Plera
dessa jönnar värden uppträdde
vid denna morgongudstjänst
14) Några Edviner hade vi
inte i väst hem vid den
tiden, men de som jönnar
hade vi haft många här.
Dessa kommo gärna hit
och hjälpte på såväl i
gudetid som annars och
stannade över en eller två
gar nätter. Nu äro alla bida
våren en, värdige i riket. De
samma ståtens i steg, som
gjorde 9/1 år för jul.

ACC. N:o

M. 7107:49

Landskap:

Småland.

Upptecknat av:

P. H. Hansson.

Härad:

Timmerås.

Adress:

Torshög. Lagan.

Socken:

Berga.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1941

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

"Lille julafton" var Styrjulels.
mässafton. Styrjulelsmässodan
gen firades sålunda som "lille
jul". På kvällen lille julafton
var julgrästen obligatorisk och
då var det fråga om vem
som var snabbast till att
rinnra för grästen. Såsom vid
denna högtid förkom det nästan
alltid som man haft sitt julkalas
tidigare anordnade det nu. Se-
den med Styrjulelsmässokosterna
för ungdomen var här i byn
bortlagd för min tid.

Skriv endast på denna sida!

Slättningar från Västra-
nos kommitte på jultessik
ett par eller tre dagar och
vi gjorde återbesök hos dem,
men det var medan julen varade.

Vågra större förändrin-
gar hade julkirandets här
inte undergått på de sist-
förflutna 50 åren. Det mest
märkbara är ^{att} de gamla djula
hushöllens tid hade försvun-
nit. Man behöves nämna inte
svårsligga: flera dagar i rad
för att på julkiranden förmedla
vågar julkirandets förkommer in-
te: hemmet och julkirandet har
heller inte på långt när den
omfattning det på 1880- och 90-talen

hade. På lagarna är det bryt
och man ser inte längre de
många olika gästfrihandlande-
na, gästlar och andra kring-
handla personer, fattare och tillgång.
Plåsten förkommer heller inte
nu i gården för såd som för
50 år sedan. Numera släp-
per julgästen, men inget större
slakt som då. Vi behålla
hälften av slakten, medan
den andra hälften säljes eller
såsom i är förbyttes på grund
av slaktkonsumering. På så sätt
går vi slakt tre gånger om året,
men en gris vanligen gödes på
fyra månader. Och på ha vi
tre charkutier: Lagans stä-
tionsambull.

Slakt m.
fri tiden

M. 7107 : 82.

82

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det vi sagligen kunna höra
jämte savel. Tätt bilen går
inte nu på grund av bensin-
bristen. Sedan föra kisten
ha vi elektrisk belysning här,
var för ljusstörning är överflödig.
Vill julen 1917 stöps här till
ljus för sista gången och hade
då många är förflutit se-
dan ljusstörningen bortläses.
- Rucapianter har under det
senast decenniet eller kanske
något för återupptagits, men
egentligen vid offentliga fester
för välgörande ändamål och
på allmänna insamlingar.
- ständsmännen komma

Ullmar H. 14

N. 7107:83.

83

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte längre för oss tillverka klä-
der och skor i hemmet, ef-
tersom några andra yrkesmän.
Detta upphörde med 1800-talets slut.
- Julsticken är sålunda numera
betydligt enklare än för, men smi-
brödsbaket är större än då. Julupp-
löpen och julförande i trädtopp.
(Kagan och julkorv) och tjungly.
De flesta av de gam-
la julsederna i öfrigt bevaras
julförande. Julstjärnan uppsätts
julkörarna i julkörstaden i träd-
gården. Något bakat gran-
eller enot julkorv inte sedan
långt tillbaka varken inom
eller utomhus. Julgran ha vi

Julkorv

M. 7107:84.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

haft under de flesta åren, men
under den gångna julen fick
den guds: familjen vara
borta: militärförväring
och därför blev ingen gran häm-
lad. Bryddoppet och guldskålen
firande ägde rum på Tradi-
tionellt sätt. Fastän man nu
är uppe och vänt längre den
kvällen än vad fallet var i den
gamla tiden. Julattom lysna.
De vi till Bishop Brilioths
fredkan: radio från Oläp
domkyrka. Senare på dagen
ihörde vi både körmässan
och aftonsången på samma
sätt. Mycket fäst kommer varann,
men vi firar ~~skålen~~ på denna sida! ~~myrskålen~~ i hemmet.

Julatta i
radio

Myrskålen

M. 7107:85

Det dekorerade rummet an-
vänder med bonader; bordtoppar,
guldänder o.d. Till Berken jä-
mt det är jul?

Många av olika slags
möten och fest för kommu-
nerna i julen, som för män-
ga, särskilt bland ungdomar-
na, knappast längre kan
kallas för hemmets fest.
Stämningen är blott den plats
där man äter och ligger,
medan utelivet blir färgat
med en intress.

På de städer ^{de kommunerna} ~~sees~~
ha allt flera och flera städer
bland julgötterna tillkommit.

Jultidning
1898

ACC. N:R

7107:86

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

P. H. Hanson

Härad:

Mimersö.

Adress:

Torlag, Lagan

Socken:

Berga

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940.

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid den gångna julen ut-
 blevs flera av mjölkarna
 på grund av den stängda
 importen och den saknades
 man med o. Julkalasen
 har för denna gång på
 grund av rationeringen va-
 rit inbiberade. Endast en el-
 ler annat kaffepå har gått
 av stapeln. Vad julkalasen
 beträffar ha kaven på
 de områden under senare
 åren blivit allt större och
 större, varför man i många

Skriv endast på denna sida!

M. 7107:87

87

ACC. N:R

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

J. H. Karson

Härad:

Mimers.

Adress:

Torshagen, Lagan

Socken:

Berga.

Berättat av:

Uppteckningsår:

1946

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hem varit förständig nog att
inte anordna sådana, även
om inte högtid varit så
dande.

I öfrigt kan man säga
att inga vidare förändringar i
julsederna förekomma än de
som betingas av de nya tids-
förhållandena. Julen är och
förblir fortfarande ännu stör-
sta och närmast högtid.

Skriv endast på denna sida!